

פרשת השבוע על פי הנתיבות שלום

וישלה

א. בתגובתו של הרב יצחק יעקב וויזר

ע"פ האמור דבפרשה זו של מלחמת יעקב עם עשו מרומז על הדרך במלחמת יהודי עם יצרו, יש לבאר ג"כ שאר הענינים דמציינו כאן, ענין מאבקו של יעקב עם המלאך שרו של עשו, ויאבק איש עמו עד עלות השחר וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו וגו' ויזרח לו השמש, שכל זה בא להורות לנו דרך בעבודת ה', ויש לבאר ענינו.

והנה איתא מהרה"ק ר' פנחס מקוריץ ז"ע, שכאשר אדם גדול מחדש חידוש בתורה עי"ז יש מפלה לאומה שלמה. וי"ל דכמ"כ כאשר מחדשים מדה חדשה בעבודת השי"ת, וכדאיתא בספה"ק אהא דאיתא בזה"ק (ח"ג קצג). שכאשר הנשמה יתירה חזרת בצאת השבת לעולם העליון שואלים אותה מה חידוש חידשה בעוה"ז, ומה יעשה זה שאינו יכול לחדש חידושי תורה, עצתו שיחדש מדה חדשה, ויקבל על עצמו בכל שבת מדה חדשה בעבודת ה', שזה ג"כ בכלל חידושי דאורייתא. ועד"ז גם בענין המפלה לאומות, עי"ז שיהודי מקבל ע"ע מדות חדשות בחי' חידושי דאורייתא יש מפלה לכתוח הטומאה.

וזהו שלח יעקב לעשו לאמר ויהי לי שור וגו', היינו שיש לי את ד' כחות הקדושה האלו, שהרי עדיין לא היו לא ישראל ולא דוד, אלא הכווננו לכחות הקדושה הללו שהם הכת כנגד כל כוחו הסט"א, ובאמצעותם התגבר יעקב על קליפת לבן ועל קליפת עשו ועל כל הקליפות. וזהו פי' וירא יעקב מאד ויצר לו, שמקשים בזה מדוע התיירא יעקב אבינו, הלא כבר הבטיחו השי"ת שישמור אותו. אלא שיעקב נתיירא פן נחלשו ד' כחות הקדושה, ובשעה שכחות הסט"א באים בכל עוצמתם כמ"כ צריך לבא כנגדם בכל התוקף של כחות הקדושה.

וכל זה מנצחיות התורה"ק, המלמדת לנו בפרשה זאת מה יעשה יהודי בעת כי יפגשך עשו אחי, כאשר הוא נפגש עם כחות הסט"א, שפחו עליו יצרו ככחות כבירים עד שנדמה לו כי זה למעלה מכחותיו, יתחוק בד' כחות דקדושה אלו, שעמהם הלך יעקב כנגד כל מרכבת הסט"א שבאה כנגדו עם עשו, ככחות כבירים שלמעלה מן הטבע עם ת' קושרי כתרים או ת' ראשי גייסות, שכח ד' מדות אלו שובר את כל כחות הסט"א. וזהו מיסודי האמונה, שיהודי מחויב להאמין כי כח הקדושה חזק יותר, כי זה לעומת זה עשה האלקים ואין הקב"ה בא ברונאי עם בריותיו, שהקב"ה נתן ליהודי כחות כנגד כל כחות הסט"א וכנגד כל כחות האומות, והמה ד' כחות הקדושה שהם חזקים יותר מקליפת לבן ומקליפת עשו, שיושב לו יהודי בפנינתו ומחדש חידושי תורה או מחדש מדה טובה וכח זה מכריע את כל כחות הסט"א.

אלקות ובמייתי לי נהורא ותחפי לכוון בהתא והריהו הולך ומתעלה בכל הענינים. וזהו שנאמר להלן, ויבא יעקב שלם עיר שכם, ואחז"ל (בר"ר עט,ה) שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו, שגם ענין זה מלמד לנו ארחות דרך ה' בענין שלם. דהנה כתיב כאן בלשון "עיר שכם", דמרומו בזה, עיר מלשון התעוררות, שכם ר"ת שם כבוד מלכותו כדאיתא בספה"ק, והיינו שכאשר יהודי דבוק בהתעוררות של שם כבוד מלכותו ית' שהוא דבוק בהשי"ת, או הוא שלם בתכלית השלימות. וכדאיתא באוה"ח הק' על מש"נ באברהם יצחק ויעקב בכל מכל כל, שהאבות הק' היו בתכלית השלימות. וכמאה"כ ה' אלקיך עמך לא חסרת דבר, כאשר אתה עם ה' אלקיך אז אתה בתכלית השלימות ולא חסרת דבר. ועפ"ז מבואר מה שיעקב היה שלם בגופו שלם בתורתו ושלם בממונו, שאחז"ל (שם) על שלם בממונו שלא חסר כלום מכל אותו דורו, והיינו משום שהאבות הק' היו בכוח דרגה של שלימות בבחי' ה' אלקיך עמך לא חסרת דבר, שמיד כאשר נחסר ממונו בנתינת המנחה נשלם לו שוב הכל. וכמ"כ בענינים רוחניים, כאשר מרגיש שה' אלקיך עמך והי"ז תיקון לכל הענינים. וכל זה להורות לנו הדרך בעבודת ה', שהתיקון הגבוה והמושלם ביותר לעילא ולעילא מכל עניני תשובה ותיקונים הוא כאשר מאיר ליהודי באורו ית' ובבחי' ה"א עמך, וכאשר ויזרח לו השמש זוכה להגיע לשלימות.

ובמדרש (בר"ר עה,יב) דורש על אומרנו עם לבן גרתי ואחר עד עתה ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה, שור זה יוסף שנאמר בכור שורו הדר לו, חמור זה יששכר דכתיב יששכר חמור גרם, וצאן אלו ישראל שנאמר ואתן צאני צאן מרעיית אדם אתם, ועבד זה דוד שנאמר אני עבדך בן אמתך, ושפחה זו אביגיל שנאמר הנה אמתך לשפחה. וי"ל דברי המדרש ע"ד העבודה מדוע נקט יעקב דוקא את אלו בשליחות לעשו, דמרומו בזה ד' כחות הקדושה. דהנה עשו בא לקראת יעקב וארבע מאות איש עמו, כדאיתא במדרש (שם) ע"ז שהיו ת' מלכים קושרי כתרים, ולחד מ"ד היו עמו ת' ראשי גייסות, שבא במחנה עצום בגדלו, וכל כחות הטומאה והסט"א היו עמו. ויעקב התייצב כנגדם בכח של ד' מדות דקדושה. שור זה יוסף, היינו מדת יסוד מדתו של יוסף, המדה של קדושה וטהרה, וחמור זה יששכר שנאמר יששכר חמור גרם, היינו כח התורה כמ"ד ויששכר יודעי בינה לעתים וגו', שהוא הכח כנגד כל כחות הסט"א, כמאת"ל בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תכלין. צאן אלו ישראל מרומז בזה על מדת הכנעה ושפלות, כצאן שראשו של זה בצד זנבו של זה (שבת קיט:), שיהודי שבור בקרבו בתכלית לפני השי"ת, ועבד זה דוד שמדתו מלכות, המדה של קבלת עול מלכות שמים ואמונה פשוטה, וכן שפחה זו אביגיל היינו ג"כ בכלל מדת מלכות, בבחי' דוכרא ונוקבא. ובכח ד' מדות אלו עם לבן גרתי ואחר עד עתה, שכבת זה התגבר על קליפת לבן, ובכח זה הלך גם כנגד הקליפה של עשו וארבע מאות איש עמו.

וי"ל כי התורה באה להורות בזה דרכי המלחמה בסור מרע. ויאבק איש עמו עד עלות השחר, ללמדנו שעיקר התגברות היצה"ר על האדם היא בלילה, שאז הוא זמן התגברות החומר על הצורה. ויגע בכף ירכו, הפי' ע"ד שאחז"ל (שבת סד.) על מאה"כ ויקרבו אל משה הפקדים אשר לאלפי הצבא וגו' ויאמרו אל משה עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידנו ולא נפקד ממנו איש ונקרב את קרבן ה' וגו' לכפר על נפשותינו, ואמרו ע"ז חז"ל, אמר להם משה אם כן כפרה למה, אמרו לו אם מידי עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו, מיד ונקרב את קרבן ה' לכפר על הרהור. וזהו פי' ויאבק איש עמו עד עלות השחר, שהתורה"ק היא נצחית ומלמדת לנו כאמור שעיקר המאבק עם היצה"ר הוא עד עלות השחר, ויגע בכף ירכו, שאם מידי עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו.

והתיקון לזה הוא ויזרח לו השמש. כל עניני היצה"ר המפתה לאדם, וגם ההרהורים העולים בו, הכל הוא רק בעת שהוא בחשכות, או עלול הוא לכל מיני פגעים רעים וכ"ש ההרהורים, אבל בעת ויזרח לו השמש, שנהיה לו אור, ניצול הוא מכל זה. וכפי"ש על ויזרח לו השמש שהוא לרפאות, היינו שזריחת האור מרפאתו מהפגיעה שפגע בו עשו. וכמאמר מרן אדמו"ר בב"א זי"ע במייתי לי נהורא ותחפי לכוון בהתא, כאשר נהיה אור ליהודי אז ותחפי לכוון בהתא, רואה הוא את הכיעור והחושך שבכל תאוות עוה"ז, וניצול עי"ז אף מהרהור. והתורה"ק מלמדת לנו בזה דרך בעבודת ה' שהעצה להינצל היא ע"י ויזרח לו השמש, שענין זה שייך במיוחד לפגם של ויגע בכף ירכו, ענין הרהורים, שבעוד שעל חטאים יש תשובה, הרי אחז"ל (יומא כט.) הרהורי עבירה קשים מעבירה, והיינו מפני שאין האדם נותן אל לבו לעשות תשובה על הרהור שאינו מרגיש שחטא כלל, אבל במייתי לי נהורא ותחפי לכוון בהתא, כאשר נהיה אור ליהודי הריהו רואה את הכיעור של כל עניני הרע והם נהיים מאוסים בעיניו, וזהו תיקון עילאי לפגם של ויגע בכף ירכו. והוא כדאי' בחז"ל (תנחומא וישלח ח) שהיה זה המלאך ס"מ בעצמו, ואי' בכלי יקר שהשם סמא"ל מרמו על ענינו שהוא סמא"ל אלו, היינו שמסמא העיניים שלא יראו אלקות. כל עיקר מלחמתו של הס"מ שמסמא עיני יהודי שלא יראה אלקות, וזהו כל הכח שלו, כי כאשר יהודי רואה אלקות בבחי' שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה אינו מסוגל כלל לחטוא, דבמייתי לי נהורא ומאיר לו אורו ית' נוכח הוא לראות את החשך האופף את כל עניני תאוות עוה"ז ואינם תופסים אצלו מקום בכלל, ע"כ עיקר התגברות הס"מ היא לסמא את העיניים שלא יראו באורו ית' אור. וזהו ויאבק איש עמו עד עלות השחר, פי' עד שהאיר האור, שכאשר מאיר האור ליהודי אז אינו מתיירא אפילו מהס"מ

מאיר האור ליהודי אז אינו מתיירא אפילו מהס"מ

ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו

בבנינו בזה האמנה/הזקוק למגדל א' הנהיג

7

ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו. ובגמ' (חולין צא.). מלמד שהעלו אבק מרגלותם עד כסא הכבוד, וכן איתא בבוה"ק (ח"ג רמג.). ויל"ב המשמעות איך שייך שהגיע האבק עד לכסא הכבוד. וכן י"ל מד"כ ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו, לשם מה נכתב שוב בהאבקו עמו מאחר שכתוב כבר ויאבק איש עמו.

10 וי"ל הענין כמאחז"ל (בר"ר עזג) שהוא היה שרו של עשו, שנלחם עם יעקב במטרה להפילו ממדרגותיו, כי כל זמן שיעקב אוהו במדרגתו לא יוכל עשו לפגוע בו לרעה. ועפ"ז יש לפרש ויאבק איש עמו, היינו שבקש להטיל בו לפחות אבק, וכדמצינו בחז"ל לשון אבק ריבית, אבק שביעית, אבק לשון הרע, שאינם איסורים ממש אלא אבק איסור. וזהו ויאבק איש עמו, כי ידע שבנוגע לאיסורים לא יוכל לו, וע"כ בקש להטיל אבק במדרגותיו הרחניות. ועד"ז י"ל כוונת מאחז"ל העלו אבק עד כסא הכבוד, דכסא הכבוד מרומז על ענין אמונה, ובקש להטיל אבק באמונתו רח"ל, לזעזע יסוד הבהירות שלו באמונה. וכעין זה איתא בכלי יקר על ויאבק איש עמו, שרצה לסמא את עיני שכלו כאבק זה העולה ומסמא עיני האדם, היינו לטשטש בהירות האמונה שלו, ואומרו עד עלות השחר עד ולא עד בכלל, כי ע"י עלות השחר הכיר באמת כי יש לעולם בורא ומנהיג, כיון שזריחת השמש מעידה על האמונה, שמראה לעין כל כי יש בורא כל עולמים. כמו שמצינו באברהם שהכיר את בוראו ע"י שהתבונן בשמש וצבא השמים, כמאה"כ (ישעי' מ) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, שע"ז הכיר מציאות הבורא ית"ש. ומביא בשם בעל העקדה שעל זה אמרו חז"ל (יומא כ): אלמלא גלגל חמה היה נשמע קולה של רומי, שקולה של רומי מכחשת רח"ל את מציאות הבורא, ואלמלא גלגל חמה המכריז מציאות הא' ית' היה נשמע קולה של רומי. וזה היה עיקר המלחמה של שרו של עשו להעלות אבק עד לכסא הכבוד.

8

וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו, הפי' בזה על פי מה שבארנו במק"א כי יש ג' מדרגות באמונה, תחתיים שניים ושלישיים. יש אמונת המת, שבשכל הוא מבין כי יש בורא כל עולמים, ולמעלה מזה המדרגה הגבוהה יותר היא אמונת הלב, שגם ברגשי הלב מרגיש מציאות הבורא ית"ש. וכמו דאי' ביסה"ע (מכתב כ"ה) בשם הרה"צ ר' לייב מדוקאר תלמיד המגיד ממזריץ זי"ע, שאמונת המח רחוקה מאמונת הלב כרחוק שמים מארץ. ויש עוד מדרגה שלישית, אמונת האברים, שאף האברים חדרים באמונה כי יש בורא כל עולמים. שגם אם יש לאדם בהירות האמונה, מ"מ יתכן שכאשר נופל עליו כלב או שאר מיני פחדים הריהו נבהל מפניהם, וזאת משום שחסר

11 והיסוד בכל זה שכל הדינים נכחות הסט"א אינם שולטים אלא על היחיד, אך כאשר יהודי מקושר לציבור ולחברותא של יראי ה' אין עליו שליטת הדינים וכחות הסט"א, וההתקשרות לציבור היא שמירה הן בכל הענינים הרחניים, וגם בכל הענינים הגשמיים. ובכלל דברי הרה"ק מקאליסק זי"ע, במאחז"ל על מי שיש לו יסורים יודיע צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים, שלא נאמר יבקשו אלא מבקשים, כי ע"י הודעת צערו לרבים המרגישים ומשתתפים בצערו, עצם כח הרבים ממתיק כל הדינים, והרחמים מתבקשים עליו מאליהם. וכעין זה איתא במהר"ל (חידושי אגדות סוטה מו:): לגבי עגלה ערופה, שאומרים הזקנים ידנו לא שפכו את הדם הזה, ואחז"ל שלא פטרנוהו בלא לוייה. וצ"ב מה בכך שפטרנוהו בלא לוייה, וכי משום כך נחשב להם שידיהם שפכו את הדם. ומבאר כי כאשר האדם הוא יחיד לעצמו ואינו קשור לציבור, יש עליו שליטת הדינים, ואו שייך שיהרג רח"ל. וענין לוייה הוא שבוה מגלים כלפי שמיא כי אדם זה אינו יחידי לעצמו אלא הוא קשור לציבור, ומתוך זה מתחשבים בו מן השמים לא כיחיד כי אם כחלק מן הכלל, שע"כ כח הציבור אין שולטים עליו דינים. וזהו פי' ידנו לא שפכו את הדם הזה שלא פטרנוהו בלא לוייה.

12 ועפ"ז י"ל הענין מה שדוקא אצל יעקב מצינו שנלחם עם לבן ועשו, שלא מצינו כן באברהם ויצחק, כיון שרק ליעקב היה עמו את השבטי י"ה, ועי"ז היה לו את הכח העליון של רבים, וע"כ רק הוא היה בכחו לשבר כחם של ב' קליפות אלו הקשות ביותר. ובפר' ויותר יעקב לבדו מלמד לנו התורה, כי זו היתה הפעם היחידה שהיה לכות הסט"א שליטה עליו, כיון שנשאר לבדו, כי השמירה הגדולה ביותר ליהודי הוא כוח הציבור. שמקושר לחברותא ונכלל עם יהודים המקושרים כאחד, שאו אין שולטים עליו שום דינים וכחות הסט"א בגשמיות וברוחניות.

10 והתורה מספרת שכל זה היה בעת ויותר יעקב לבדו, שנשאר לבדו ללא השבטי י"ה, ללמדנו דכל עוד היה יעקב יחד עם השבטי י"ה לא היו יכולים כחות הסט"א לשלוט בו. וכן מצינו דכ' ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולרצני, שלאחר שהיה ליעקב את יוסף עמו, כח הכנגד של עשו, כבר לא היה מתיירא כלל מעשו, וכדאי' ברש"י (ריש פר' וישב) מאה"כ (עובדיה א) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה 10 ובית עשו לקש, שכאשר ישנה כבר הלהבה אוי כל בית עשו אינו כלום בפניו, כקש בפני הלהבה, וע"כ כל זמן שהיה עם יוסף לא היה מפחד מכלום, ורק כאשר ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו. בכל המאבקים של יעקב לשבר כחות הקליפה של לבן ועשו היה צריך לשמירה של כח הרבים שבטי י"ה. וזהו מש"נ בעת שלבן רדף אחריו, ויאמר יעקב אל אחיו לקטו אבנים, וכמאמר מרן הס"ק מסלונים זי"ע (יסוה"ע ח"ב י, יד) שהק' מדוע כתיב כאן אחיו שהרי היו בניו, ופי' שאחים הוא לשון אהבה וידידות, שאמר להם שיתאחדו עמו כאחד באהבה וידידות. כי לבן הוא יחידה דקליפה, והמלחמה נגדו היתה צ"ל זה לעומת זה באחדות דקדושה, וע"כ קרא להם אחיו שיתקשרו עמו באהבה ואהבה, שע"ז יהיה בכחם להתגבר על קליפת לבן. וכן מצינו ביוסף, שבעת הנסיון נראית לו דמות דיוקנו של אביו, שראה שאינו בודד לגפשו כי יעקב נמצא עמו ומקושר עמו כאחד, ועי"ז היה בכחו להתגבר על הנסיון. וכמאמר צדיקים הן עם לבדד ישכן, אפי' כאשר אדם הוא בודד, שנמצא לבדו באין איש עמו, בכ"ז אם הוא מקושר לחברותא, ישכן, הר"ז כאילו הם שוכנים עמו.